

Fframwaith ar gyfer Ymyrraeth mewn Sefydliadau Addysg Bellach

Ymgynghoriad

Dogfen ymgynghori Rhif: 048/2008

Dyddiad cyhoeddi: 18 Chwefror 2008

Camau i'w cymryd: Ymatebion erbyn 11 Ebrill 2008

Fframwaith ar gyfer Ymyrraeth mewn Sefydliadau Addysg Bellach

Cynulleidfa	Sefydliadau Addysg Bellach; Awdurdodau Addysg Lleol; fforwm; Estyn; Cyngor Cyllido Addysg Uwch Cymru; Undebau; Cymdeithasau Proffesiynol; Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru; Asiantaeth Sicrhau Ansawdd; Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol; Bwrdd yr Iaith Gymraeg.
Trosolwg	Nod y papur ymgynghori hwn yw ceisio barn ar y fframwaith arfaethedig ar gyfer polisi ymyrraeth statudol Llywodraeth Cynulliad Cymru sy'n ofynnol o dan adran 57A o Ddeddf Addysg Bellach ac Uwch 1992 fel y'i mewnosodwyd gan adran 18 (5) o Ddeddf Addysg Bellach a Hyfforddiant 2007.
Camau i'w cymryd	Y dyddiad cau ar gyfer cyflwyno sylwadau i'r ymgynghoriad hwn yw 11 Ebrill 2008. Dylid cyflwyno ymatebion ar y ffurflen amgaeedig a'u dychwelyd yn electronig i: FETAct@cymru.gsi.gov.uk neu ar ffurf copi caled i'r cyfeiriad isod.
Rhagor o wybodaeth	Gellir cael rhagor o wybodaeth am yr ymgynghoriad hwn gan: Peter McAllister Yr Adran Plant, Addysg, Dysgu Gydol Oes a Sgiliau Llywodraeth Cynulliad Cymru Uned 6 Parc Busnes Llanelwy Llanelwy Sir Ddinbych LL17 0LJ Ffôn: 01745 538500 Ffacs: 01745 538507
Copiau ychwanegol	Gallwch gael copiau ychwanegol gan: Julie Wyn Jones, gweler y cyfeiriad uchod Ffôn: 01745 538680 E-bost: FETAct@cymru.gsi.gov.uk Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael ar y rhyngwrwyd yn: http://new.wales.gov.uk/consultations/ a gellir cael copi ohoni o'r wefan honno.
Dogfennau cysylltiedig	Cymru'n Un Y Wlad sy'n Dysgu: Gweledigaeth ar Waith Addewid a Pherfformiad

Rhagair

Mae Deddf Addysg Bellach a Hyfforddiant 2007 yn cyflwyno gofyniad statudol yn Neddf Addysg Bellach ac Uwch 1992 (Deddf 1992) bod Gweinidogion Cymru yn paratoi datganiad am eu polisi ymyrraeth mewn perthynas ag arfer eu pwerau o dan adran 57 o Ddeddf 1992. Mae'r ymgynghoriad hwn yn adlewyrchu'r gofyniad a geir yn y Ddeddf bod yn rhaid i Weinidogion Cymru gynnal y cyfryw ymgynghoriad ag sy'n briodol yn eu barn hwy wrth baratoi'r datganiad neu'r datganiad diwygiedig dilynol.

Mae gan Sefydliadau Addysg Bellach (SABau) yng Nghymru gryn gryfderau a galluoedd. Yn gyffredinol mae eu safonau ansawdd wedi codi a thynnodd Estyn sylw at eu cryfderau o ran rhagori ar dargedau ar gyfer cyflawniadau dysgwyr ac ansawdd addysgu. Mae'n bwysig bod y cryfderau hyn yn parhau ac yn datblygu er mwyn i gyfundrefn addysg bellach Cymru chwarae ei rhan gynyddol bwysig yn y gwaith o roi addysg a hyfforddiant priodol o safon uwch i ddysgwyr er mwyn diwallu anghenion dysgu a sgiliau'r wlad.

Felly nod y Datganiad Polisi drafft hwn am Ymyrraeth yw adlewyrchu pwysigrwydd ymreolaeth SABau a gweithio oddi mewn iddi. Mae cyfundrefn addysg bellach sy'n seiliedig ar ymddiriedaeth ac annibyniaeth yn gofyn am ymyrraeth gadarn nid yn unig er mwyn mynd i'r afael ag ansawdd gwael, ond hefyd i ategu gweithgareddau'r sector wrth iddo godi ei broffil a'i enw da. Mae'r Datganiad Polisi drafft am Ymyrraeth yn amlinellu sut y gellir rheoli tanberfformiad mewn SABau o dan amgylchiadau penodol ac yn nodi pryd y gallai fod angen ymyrryd a sut y caiff hynny ei weithredu.

Mae'r Datganiad Polisi am Ymyrraeth yn rhan o nifer o fesurau cydgysylltiedig sydd â'r nod o helpu darparwyr addysg a hyfforddiant i sicrhau gwelliant parhaus mewn ansawdd. Mae Adolygu Perfformiad Darparwr (APD), archwilio a monitro ieuchyd ariannol yn rhan gydgyssylltiedig o'r strategaeth hon ar hyn o bryd.

Mae'n briodol ac yn angenrheidiol amlinellu ymagwedd Gweinidogion Cymru tuag at ymyrraeth. Dim ond pan fydd mesurau dilynol ar gyfer gwella y cytunwyd arnynt ac y ceisiwyd eu gweithredu wedi methu y bwriedir ymyrryd. Dim ond yn yr achosion mwyaf difrifol o berfformiad gwael neu lle bydd risg ddifrifol i roi addysg a hyfforddiant yn dod yn amlwg yr ystyrir ymyrraeth.

Cynnwys

Rhan 1: Cyflwyniad a Chefndir

Cyflwyniad	1
Cefndir	1
Cwmpas y Pwerau Arfaethedig i Ymyrryd	3
Ymgynghoriad	3

Rhan 2: Polisi Ymyrraeth Drafft

Cyflwyniad	5
Diben ac Egwyddorion y Polisi Ymyrraeth	5
Y Llwybr tuag at Ymyrraeth	6
Cam A: Deialog a Nodi tanberfformiad	6
Cam B: Cymorth a newid	7
Cam C: Ymyrraeth	7
Ymyrraeth Uniongyrchol	9
Rhwystrau a Gwrthbwysau	9

Atodiadau

Atodiad 1:	Y llwybr tuag at ymyrraeth	11
Atodiad 2:	Y broses ar gyfer datgan bwriad i alw pŵer i rym o dan adran 57: gweithredu gweithdrefnau o ran diswyddo	13
Atodiad 3:	Y broses ar gyfer datgan bwriad i alw pŵer i rym o dan adran 57: cydweithredu	15
Atodiad 4:	Ffurflen ymateb i'r ymgynghoriad	17

Rhan 1: Cyflwyniad a Cefndir

Cyflwyniad

1. Mae'r papur ymgynghori hwn yn amlinellu'r fframwaith arfaethedig ar gyfer polisi ymyrraeth statudol Llywodraeth Cynulliad Cymru sy'n ofynnol o dan adran 57A o Ddeddf Addysg Bellach ac Uwch 1992 (Deddf 1992) fel y'i mewnosodwyd gan adran 18 (5) o Ddeddf Addysg Bellach a Hyfforddiant 2007 (Deddf 2007).

Cefndir

Cefndir deddfwriaethol

2. Mae adran 18 o Ddeddf 2007 yn diwygio pwerau ymyrryd presennol Gweinidogion Cymru a geir yn adran 57 o Ddeddf 1992. Mae Deddf 1992 yn rhoi grym i Weinidogion Cymru i ymyrryd ym materion unrhyw un o'r sefydliadau addysg bellach (SABau) yng Nghymru os ydynt yn fodlon:

- bod materion y sefydliad wedi cael eu camreoli neu'n cael eu camreoli gan ei gorff llywodraethu;
- bod corff llywodraethu'r sefydliad wedi methu â chyflawni unrhyw ddyletswydd a osodwyd arno gan unrhyw Ddeddf neu at ddibenion unrhyw Ddeddf;
- bod y corff llywodraethu wedi gweithredu neu'n bwriadu gweithredu'n afresymol;

neu

- bod adroddiad arolygiad Estyn wedi nodi bod gan y sefydliad wendidau difrifol neu ei fod yn methu neu'n debygol o fethu â rhoi addysg o safon dderbyniol.

3. O dan yr amgylchiadau hyn, caiff Gweinidogion Cymru ddiswyddo pob aelod o gorff llywodraethu'r sefydliad neu unrhyw aelod ohono a phenodi aelodau newydd yn eu lle; a rhoi'r cyfryw gyfarwyddiadau i'r corff llywodraethu ag sy'n fuddiol ym marn Gweinidogion Cymru ynglŷn ag arfer eu pwerau a chyflawni eu dyletswyddau.

4. Mae adran 18 o Ddeddf 2007 yn diwygio adran 57 o Ddeddf 1992 drwy newid yr hyn sy'n ysgogi ymyrraeth ar hyn o bryd, sef adroddiad gan Estyn, i alluogi Gweinidogion Cymru i ymyrryd os ydynt yn fodlon bod perfformiad SAB dipyn yn is nag y gellid yn rhesymol ei ddisgwyl o dan yr holl amgylchiadau, neu ei fod yn methu neu'n debygol o fethu â rhoi addysg neu hyfforddiant o safon dderbyniol. Felly ni fydd gofyniad statudol am adroddiad Estyn cyn y gall Gweinidogion Cymru ymyrryd. Fodd bynnag, yn ymarferol, gall pryderon a godwyd yn dilyn arolygiad Estyn ysgogi ymyrraeth o hyd.

5. Mae diwygiadau pellach i adran 57 o Ddeddf 1992 a wnaed gan adran 18 o Ddeddf 2007, yn egluro ac yn ymhelaethu ar bŵer Gweinidogion Cymru i roi cyfarwyddiadau i gorff llywodraethu SAB. Mae adran 57 fel y'i diwygiwyd yn nodi'n

benodol na all Gweinidogion Cymru gyfarwyddo corff llywodraethu i ddiswyddo aelod o staff. Bydd pwerau Gweinidogion Cymru yn cynnwys: (a) pŵer i gyfarwyddo corff llywodraethu i weithredu gweithdrefnau ar gyfer ystyried achos dros ddiswyddo mewn perthynas ag uwch ddeiliad swydd; a (b) pŵer i gyfarwyddo corff llywodraethu i wneud trefniadau cydweithredol (o fewn ystyr adran 166 o Ddeddf Addysg ac Arolygiadau 2006).

6. Mae adran 18 (5) yn cyflwyno fel adran 57A newydd i Ddeddf 1992, ofyniad statudol bod yn rhaid i Weinidogion Cymru baratoi datganiad o'u polisi mewn perthynas ag arfer eu pwerau o dan adran 57, parhau i'w adolygu, ac, os credant ei bod yn briodol o ganlyniad i adolygiad, baratoi datganiad polisi diwygiedig. Wrth baratoi'r datganiad neu'r datganiad diwygiedig, mae'n rhaid i Weinidogion Cymru gynnal y cyfryw ymgynghoriad ag sy'n briodol yn eu barn hwy. Mae'n rhaid i Weinidogion Cymru osod y datganiad neu'r datganiad diwygiedig gerbron Cynulliad Cenedlaethol Cymru.

Cefndir Polisi

7. Mae'r adolygiad annibynnol o Addysg Bellach yng Nghymru o dan gadeiryddiaeth Syr Adrian Webb: *Addewid a Chyflawniad: Yr Adroddiad ar yr Adolygiad Annibynnol o Genhadaeth a Phwras Addysg Bellach yng Nghymru yng nghyd-destun Y Wlad sy'n Dysgu: Gweledigaeth ar Waith* yn amlinellu rhaglen uchelgeisiol o gynigion. Nod y cynigion hyn yw rhoi sgiliau o safon i ddysgwyr ar gyfer cyflogaeth gynhyrchol a chynaliadwy a chyflawniad personol; a bwriedir iddynt hefyd sicrhau bod gan gyflogwyr y sgiliau cywir i'w busnesau lwyddo mewn economi fyd-eang gystadleuol. Yn ganolog i'r argymhellion a geir yn *Addewid a Chyflawniad* mae'r pwyslais ar welliant parhaus mewn ansawdd ac yn enwedig pwysigrwydd arwain a rheoli effeithiol ar lefel sefydliadau a phartneriaethau. O fewn y cyd-destun hwn, mae *Addewid a Chyflawniad* yn nodi'r rhan hollbwysig y mae llywodraethwyr yn ei chwarae o ran effeithiolrwydd sefydliadau¹.

8. Mae polisiâu Llywodraeth Cynulliad Cymru wedi pwysleisio pwysigrwydd gwelliant parhaus mewn ansawdd yn gyson ac wedi tynnu sylw'n benodol at bwysigrwydd arweinyddiaeth a rheolaeth effeithiol ar lefel sefydliad a phartneriaeth. Nod y datganiad drafft hwn yw cefnogi hyn.

9. Mae'r Datganiad Polisi am Ymyrraeth yn rhan o nifer o fesurau cydgysylltiedig sydd â'r nod o helpu darparwyr addysg a hyfforddiant i sicrhau gwelliant parhaus mewn ansawdd. Mae Adolygu Perfformiad Darparwr (APD), archwilio a monitro iechyd ariannol yn rhan gydgysylltiedig o'r strategaeth hon ar hyn o bryd.

10. Mae'r Datganiad Polisi am Ymyrraeth yn amlinellu sut y gellir rheoli tanberfformiad mewn sefydliadau addysg bellach o dan amgylchiadau penodol ac yn nodi pryd y gallai fod angen ymyrryd a sut y caiff hynny ei weithredu. Mae'r Polisi wedi'i gynllunio i adlewyrchu pwysigrwydd ymreolaeth SABau a gweithio oddi mewn iddi. Mae system AB sy'n seiliedig ar ymddiriedaeth ac annibyniaeth yn gofyn am ymyrraeth gadarn nid yn unig er mwyn mynd i'r afael ag ansawdd gwael, ond hefyd i

---

¹ Addewid a Chyflawniad: Yr Adroddiad ar yr Adolygiad Annibynnol o Genhadaeth a Phwras Addysg Bellach yng Nghymru yng nghyd-destun Y Wlad sy'n Dysgu: Gweledigaeth ar Waith

ategu gweithgareddau'r sector wrth iddo godi ei broffil a'i enw da. Mae'n briodol ac yn angenrheidiol amlinellu ymagwedd Gweinidogion Cymru tuag at ymyrraeth. Dim ond pan fydd mesurau dilynol ar gyfer gwella y cytunwyd arnynt ac y ceisiwyd eu gweithredu wedi methu y bwriedir ymyrryd. Dim ond yn yr achosion mwyaf difrifol o berfformiad gwael neu lle bydd risg ddifrifol i roi addysg a hyfforddiant yn dod yn amlwg yr ystyrir ymyrraeth.

Cwmpas y Pwerau Arfaethedig i Ymyrryd

11. Dim ond i sefydliad yng Nghymru yn y sector addysg bellach y bydd y pwerau arfaethedig hyn yn gymwys. Mae adran 91 o Ddeddf 1992 yn nodi'r diffiniad o sefydliad yn y sector addysg bellach, sef:

- sefydliadau a gynhelir gan gorfforaethau addysg bellach;
- sefydliadau dynodedig at ddibenion Rhan I o'r Ddeddf (a ddiffiniwyd yn adran 28(4) o'r Ddeddf).

Ymgynghoriad

12. Bydd y gofyniad statudol ar Weinidogion Cymru i ymgynghori ynglŷn â'r polisi ymyrraeth ond yn gymwys i arfer eu pwerau o dan adran 57 o Ddeddf 1992 fel y'i diwygiwyd gan Ddeddf 2007.

13. Bydd Llywodraeth Cynulliad Cymru yn ystyried yr ymatebion i'r ymgynghoriad. Caiff drafft terfynol y datganiad polisi am ymyrraeth ei anfon at y Gweinidog dros Blant, Addysg, Dysgu Gydol Oes a Sgiliau i'w gymeradwyo. Ar ôl i'r datganiad polisi gael ei gymeradwyo caiff ei osod gerbron Cynulliad Cenedlaethol Cymru a bydd Llywodraeth Cynulliad Cymru yn cyhoeddi'r datganiad.

14. Caiff y polisi ei adolygu bob pedair blynedd. Pan fo Gweinidogion Cymru am wneud newidiadau i'r polisi, ar ôl adolygiad, caiff ymgynghoriad ar y datganiad polisi diwygiedig ei gynnal.

Rhan 2: Polisi Ymyrraeth Drafft

Mae'r ddogfen hon yn amlinellu pryd y gallai fod angen ymyrryd a sut y caiff hynny ei weithredu mewn egwyddor, yng nghyd-destun ymagwedd gyffredinol Llywodraeth Cynulliad Cymru tuag at reoli tanberfformiad mewn sefydliadau addysg bellach.

Cyflwyniad

1. Nodau Llywodraeth Cynulliad Cymru yw: (a) rhoi cymorth i sefydliadau yn y gwaith o wella eu darpariaeth; (b) datblygu gweithdrefn ymyrryd gadarnach a chyflymach i wrthsefyll perfformiad gwael.
2. Mae'r polisi arfaethedig hwn ynglŷn ag ymyrraeth yn nodi sut y bydd Llywodraeth Cynulliad Cymru yn rheoli tanberfformiad mewn sefydliadau addysg bellach yng Nghymru. Bydd y polisi yn canolbwyntio'n benodol ar pryd y gallai fod angen ymyrryd a sut y caiff hynny ei weithredu mewn egwyddor. Fel arfer, dim ond yn yr achosion mwyaf difrifol o berfformiad gwael, pan fydd yr anallu i wella yn amlwg, a methiant yn y sefydliadau hynny lle bydd risg ddifrifol i'r addysg a'r hyfforddiant a roddir yn dod yn amlwg yr ystyrir ymyrryd.
3. Mae'r datganiad polisi am ymyrraeth ond yn ymwneud ag arfer pwerau Gweinidogion Cymru o dan adran 57 o Ddeddf Addysg Bellach ac Uwch 1992 (Deddf 1992) (fel y'i diwygiwyd gan Ddeddf Addysg Bellach a Hyfforddiant 2007). Mae'r polisi yn gymwys i sefydliadau yng Nghymru yn y sector addysg bellach fel y'i diffiniwyd gan Ddeddf 1992. Nid yw'n gymwys i unrhyw ddarparwyr eraill a ariennir gan Lywodraeth Cynulliad Cymru.

Diben ac Egwyddorion y Polisi Ymyrraeth

4. Diben y polisi ymyrraeth yw rhoi fframwaith atebolrwydd cyhoeddus a thryloyw y bydd Gweinidogion Cymru yn gweithredu oddi mewn iddo. Yn sail i'r polisi ymyrraeth bydd yr egwyddorion canlynol:
  - dim ond pan fo'i angen y bydd ymyrraeth uniongyrchol;
  - bydd lefel yr ymyrraeth yn gymesur i'r risg i ddysgwyr ac arian cyhoeddus;
  - hyd y gellir bydd y corff llywodraethu, Prifathro'r sefydliad dan sylw a Llywodraeth Cynulliad Cymru yn cytuno ar gamau gweithredu; a
  - dim ond pan fetho popeth arall y bydd Gweinidogion Cymru yn arfer eu pwerau i ymyrryd.
5. Mae'r polisi ymyrraeth wedi cael ei ddatblygu fel fframwaith proses, yn hytrach nag fel cyfres o weithdrefnau, a hynny am fod angen cadw rhywfaint o ddisgresiwn wrth reoli ymyrraeth. Mae'n rhaid ystyried pob achos yn unigol.

Y Llwybr tuag at Ymyrraeth

6. Yn sail i weithredu'r polisi bydd ymyrraeth fesul cam. Felly, mae'n bwysig deall yn glir sut y gwneir penderfyniadau i ymyrryd. Fel arfer dim ond ar ôl proses hir o gymorth a deialog y ceir ymyrraeth. Fel y cyfryw, mae cyfres o gamau yn arwain at ymyrraeth. Y camau hyn yw:

- deialog a nodi tanberfformiad;
- cymorth a newid; a
- ymyrraeth.

7. Nodir trosolwg o'r broses hon yn y diagram yn Atodiad 1 ac fe'i hesbonnir ym mharagraffau 8-28. Mae Atodiad 2 yn rhoi disgrifiad manylach o'r broses o ran galw pwerau ymyrryd i rym. Ar bob diagram, mae'r blychau wedi'u rhifo er hwylustod ac nid ydynt yn dangos trefn o ran digwydd.

Cam A: Deialog a Nodi tanberfformiad

8. Mae sefydliad addysg bellach, drwy ei uwch dîm rheoli, yn gyfrifol am ansawdd yr addysg a'r hyfforddiant y mae'n eu cynnig i ddysgwyr. Gwireddir hyn drwy hunanasesu trwyadl a sicrhau ansawdd, sydd yn ei dro yn arwain at welliant parhaus. Mae deialog parhaus rhwng sefydliadau a Llywodraeth Cynulliad Cymru a arferir drwy weithgareddau megis Adolygu Perfformiad Darparwr, archwilio a monitro iechyd ariannol yn ogystal â gwaith monitro iechyd a diogelwch yn hanfodol. Mae'r deialog hwn yn ei gwneud yn bosibl i Lywodraeth Cynulliad Cymru drafod unrhyw bryderon gyda'r sefydliad wrth iddynt godi, ac i'r sefydliad ddangos tystiolaeth o welliant a'i fod wedi mynd ati i reoli unrhyw broblemau.

9. Bydd tanberfformiad neu bryderon difrifol fel arfer yn cael eu nodi gan y canlynol:

- Llywodraeth Cynulliad Cymru drwy'r broses Adolygu Perfformiad Darparwr (APD) neu waith arall i fonitro ansawdd;
- Estyn drwy'r broses arolygu;
- Llywodraeth Cynulliad Cymru mewn perthynas ag iechyd a rheolaeth ariannol (gan gynnwys canfyddiadau archwiliad); a
- Llywodraeth Cynulliad Cymru mewn perthynas â monitro sefydliadau o ran iechyd a diogelwch.

10. Pan nodir tanberfformiad, bydd Llywodraeth Cynulliad Cymru yn disgwyl i'r corff llywodraethu a/neu uwch reolwyr y sefydliad dan sylw gymryd camau i unioni'r sefyllfa. Llunnir **Amodau ar gyfer Gwella** a chytunir arnynt gyda Llywodraeth Cynulliad Cymru. Bydd yn ofynnol i'r sefydliad eu bodloni o fewn terfyn amser penodol, 12 mis fel arfer. Yn aml iawn bydd y broses hon yn rhan o Adolygu Perfformiad Darparwr a'r **Amodau ar gyfer Gwella** yn y Cynllun Datblygu Ansawdd y cytunir arnynt gan Lywodraeth Cynulliad Cymru a'r sefydliad.

11. At hynny, pan fydd arolygwyr yr Awdurdod Gweithredol Iechyd a Diogelwch neu eu cynrychiolwyr yn nodi pryderon am sefydliad ac yn rhoi hysbysiadau gwelliant neu wahardd, yn rhoi rhybudd ffurfiol ac ati. bydd Llywodraeth Cynulliad Cymru yn helpu HSE neu'r awdurdod gorfodi i sicrhau na pheryglir iechyd na diogelwch dysgwyr.

Cam B: Cymorth a newid

12. Pan nodir tanberfformiad caiff y cymorth priodol ei roi i helpu'r sefydliad i wneud y gwelliannau angenrheidiol. Gall y cymorth gynnwys pecyn cymorth a allai, o dan amgylchiadau penodol, gynnwys cymorth i wella ansawdd neu ymgynghoriaeth neu'r defnydd o wasanaethau a chyfleusterau eraill fel y cytunwyd arnynt rhwng y sefydliad a Llywodraeth Cynulliad Cymru. Pan fydd pryderon ariannol, gall Llywodraeth Cynulliad Cymru hefyd roi cymorth i wella. Lle y bo yn briodol, bydd Llywodraeth Cynulliad Cymru a'r sefydliad yn ymwneud yn agos ag Estyn i weithredu a gwerthuso'r cymorth i wella.

13. Mae'r cyfnod gwella hwn yn rhoi'r cymorth priodol i uwch reolwyr y sefydliad, y cyfle i nodi a datrys problemau, o fewn cyfnod rhesymol fel y cytunwyd arno gyda'r corff llywodraethu, heb fod angen i Weinidogion Cymru ymyrryd. Mae dyfodol y sefydliad yn ei ddwylo ei hun, ac mae corff llywodraethu'r sefydliad yn cadw ei gyfrifoldeb am faterion y sefydliad, gan gyflawni ei gyfrifoldebau statudol a gwella perfformiad y sefydliad.

14. Caiff Gweinidogion Cymru, fel rhan o becyn o gymorth strategol ychwanegol i'r sefydliad, arfer eu pwerau i benodi hyd at ddau aelod ychwanegol fel arsylwyr ar y corff llywodraethu er mwyn sicrhau bod digon o gynnydd yn cael ei wneud yn erbyn yr **Amodau ar gyfer Gwella**. Nod y cam hwn fyddai osgoi symud i Gam C, fel y'i disgrifir isod ym mharagraffau 17-25.

15. Y disgwyl yw y bydd y rhan fwyaf o sefydliadau, erbyn diwedd y cyfnod a ganiateir ar gyfer cyflawni **Amodau ar gyfer Gwella**, wedi mynd i'r afael â'r tanberfformiad a nodwyd. Fodd bynnag, ar achlysuron prin, efallai y bydd y sefydliad yn methu â dangos ei fod yn gwneud digon o gynnydd na'i fod yn gallu sicrhau gwelliant. Ni fydd yr **Amodau ar gyfer Gwella** wedi'u bodloni. Byddai hyn yn risg sylweddol i ddysgwyr ac i arian cyhoeddus.

16. Pan na fydd y sefydliad wedi bodloni'r **Amodau ar gyfer Gwella**, bydd y corff llywodraethu a Llywodraeth Cynulliad Cymru yn cytuno ar gamau priodol i'w cymryd. Gallai hyn, er enghraifft, arwain at gydweithredu ffurfiol neu uno â sefydliad arall. Caiff y cyfnod pontio ei reoli gan y sefydliad drwy hysbysiad byrdymor ar ôl yr Amodau ar gyfer Gwella y cytunir arno gyda Llywodraeth Cynulliad Cymru. Caiff y cyfnod hwn a'r camau cysylltiedig eu harwain gan y corff llywodraethu, yn cydweithio'n agos â Llywodraeth Cynulliad Cymru.

Cam C: Ymyrraeth

17. Ar achlysuron prin, fodd bynnag, efallai na fydd sefydliad yn bodloni'r **Amodau ar gyfer Gwella** ac na all Llywodraeth Cynulliad Cymru gyttuno ar gamau priodol i'w cymryd gyda'r corff llywodraethu, a hynny am nad yw'r corff llywodraethu

wedi rhoi'r arweiniad angenrheidiol i gymryd camau. Pan fydd hyn yn digwydd a chredir bod pob ffordd bosibl arall o wneud newidiadau wedi cael ei hystyried, caiff Gweinidogion Cymru arfer eu pwerau statudol i ymyrryd.

18. Mae'r sefydliadau hyn yn debygol o ddangos un neu fwy o'r nodweddion canlynol:

- iechyd ariannol gwael neu dorri gofynion y Memorandwm Ariannol heb fawr ddim tystiolaeth, os o gwbl, y gall ei gorff llywodraethu a/neu'i dîm uwch reoli sicrhau gwelliant o fewn cyfnod rhesymol;
- methiannau mewn rheoli sy'n arwain at risg ddifrifol ac uniongyrchol i iechyd a diogelwch dysgwyr;
- methiannau difrifol a systemaidd mewn llywodraethu sy'n arwain at wneud penderfyniadau diffygiol a/neu dorri'r offeryn a'r erthyglau llywodraethu;
- methiant i ymdrin ag argymhellion archwiliad;
- methiant sylweddol i gynnig darpariaeth o safon ddigonol heb fawr ddim tystiolaeth, os o gwbl, y gall ei gorff llywodraethu a/neu'i dîm uwch reoli sicrhau digon o welliant o fewn cyfnod rhesymol.

19. Cyn galw eu pwerau i ymyrryd i rym, bydd Gweinidogion Cymru yn ysgrifennu'n ffurfiol at y corff llywodraethu yn ei hysbysu o'u pryderon ac yn nodi eu bod yn ystyried arfer eu pwerau statudol o dan adran 57. Bydd yr hysbysiad yn nodi:

- manylion y camau y maent yn ystyried eu cymryd ac erbyn pryd;
- y rhesymeg dros ystyried arfer eu pwerau statudol o dan adran 57, gan gynnwys y rhesymau pam yr ystyrir nad yw cynlluniau nac ymatebion blaenorol y sefydliad yn ddigonol;
- tystiolaeth berthnasol.

20. Os yw Gweinidogion Cymru yn ystyried arfer eu pwerau statudol o dan adran 57 i gyfarwyddo'r corff llywodraethu i weithredu gweithdrefnau sy'n gymwys i ystyried yr achos dros ddiswyddo aelod o staff, bydd hefyd yn enwi'r unigolyn neu'r unigolion dan sylw ac yn rhoi'r sail dros gyfarwyddyd o'r fath.

21. Bydd yr hysbysiad yn ysgogi cyfnod o hyd at 30 diwrnod gwaith ond nid mwy na hynny i'r corff llywodraethu gyflwyno sylwadau ynglŷn â bwriad Gweinidogion Cymru i arfer eu pwerau o dan adran 57. Os bydd pryderon Gweinidogion Cymru yn ymwneud â deiliad swydd neu ddeiliaid swydd a nodwyd, disgwylid i'r corff llywodraethu, yn ei dro, godi'r mater gyda'r deiliad/deiliaid swydd, ac ymateb i Weinidogion Cymru gyda'i farn o fewn cyfnod o 30 diwrnod gwaith.

22. Os bydd Gweinidogion Cymru, ar ôl ystyried ymateb y corff llywodraethu, yn penderfynu ymyrryd, byddant yn nodi eu rhesymau'n ysgrifenedig ac yn rhoi cyfle arall i'r corff llywodraethu ymateb. Gellir cyfnewid barn yn y modd hwn o leiaf ddwywaith yn ystod y cyfnod penodedig (h.y. 30 diwrnod gwaith i'r hysbysiad).

23. O fewn 10 diwrnod gwaith ar ôl i'r cyfnod i wneud sylwadau ddod i ben, bydd Gweinidogion Cymru yn ystyried y dystiolaeth a gyflwynir iddynt ac yn hysbysu'r corff

llywodraethu o'u penderfyniad mewn perthynas ag arfer eu pwerau i ymyrryd yn unol â hynny.

24. Pan wneir cyfarwyddyd i gydweithredu, bydd y trefniadau priodol yn dechrau. Os bydd cyfarwyddyd yn dwyn i rym weithdrefnau sy'n gymwys i ystyried yr achos dros ddiswyddo aelod o staff, bydd y corff llywodraethu yn gwneud hynny. Ni fydd canlyniad y gweithdrefnau hynny wedi'i benderfynu ymlaen llaw, ac ni fydd Llywodraeth Cynulliad Cymru yn rheoli'r gweithdrefnau, nac yn cymryd rhan ynddynt (oni ofynnir iddi ei wneud fel tyst) nac yn ymyrryd ynddynt. Y corff llywodraethu fydd yn gyfrifol am y broses a'r penderfyniad terfynol.

25. Dewis Gweinidogion Cymru fydd peidio ag arfer eu pwerau oni bai bod hynny'n gwbl angenrheidiol, a lle na fu modd datrys problemau drwy weithio mewn partneriaeth â'r sefydliad. Fodd bynnag, po fwyaf y risg, mwyaf cadarn fydd yr ymyrraeth yn ôl pob tebyg.

Ymyrraeth Uniongyrchol

26. O dan amgylchiadau eithriadol, lle mae risg uniongyrchol, ddifrifol ac eithriadol i ddysgwyr ac i arian cyhoeddus, ac mae angen cymryd camau ar fyrder, efallai y bydd Gweinidogion Cymru am ymyrryd mewn ffordd fwy uniongyrchol nag y byddai gweithredu fesul cam yn ei chaniatáu. Gallai'r amgylchiadau hyn gynnwys:

- tystiolaeth o gamddefnydd difrifol o arian cyhoeddus neu dwyll;
- methiannau mewn rheoli sy'n arwain at risg ddifrifol ac uniongyrchol i iechyd a diogelwch dysgwyr;
- achosion difrifol o dorri'r Memorandwm Ariannol; neu
- achosion difrifol yn yr Erthyglau a'r Offeryn Llywodraethu.

27. O dan yr amgylchiadau hyn bydd deialog uniongyrchol ar fyrder gyda chorff llywodraethu ac uwch reolwyr y sefydliad er mwyn pennu cwnpas a natur unrhyw gamau uniongyrchol. Caiff hyn ei gadarnhau mewn hysbysiad ffurfiol o'r camau i'w cymryd ar unwaith.

28. Caiff Gweinidogion Cymru arfer eu pwerau statudol i ymyrryd yn dilyn y broses a amlinellir ym mharagraffau 19-24 neu caiff Gweinidogion Cymru ddiswyddo pob aelod o gorff llywodraethu'r sefydliad neu unrhyw aelod ohono a phenodi aelodau newydd yn eu lle; a rhoi'r cyfryw gyfarwyddiadau i'r corff llywodraethu ag sy'n fuddiol ym marn Gweinidogion Cymru ynglŷn ag arfer eu pwerau a chyflawni eu dyletswyddau.

Rhwysterau a Gwrthbwysau

29. Mae nifer o gamau diogelu eisoes yn cael eu cymryd i atal y defnydd mympwyol o unrhyw bwerau i ymyrryd gan Weinidogion Cymru. Mae'r rhain yn cynnwys:

- mae'n rhaid i Weinidogion Cymru weithredu o fewn eu pwerau;

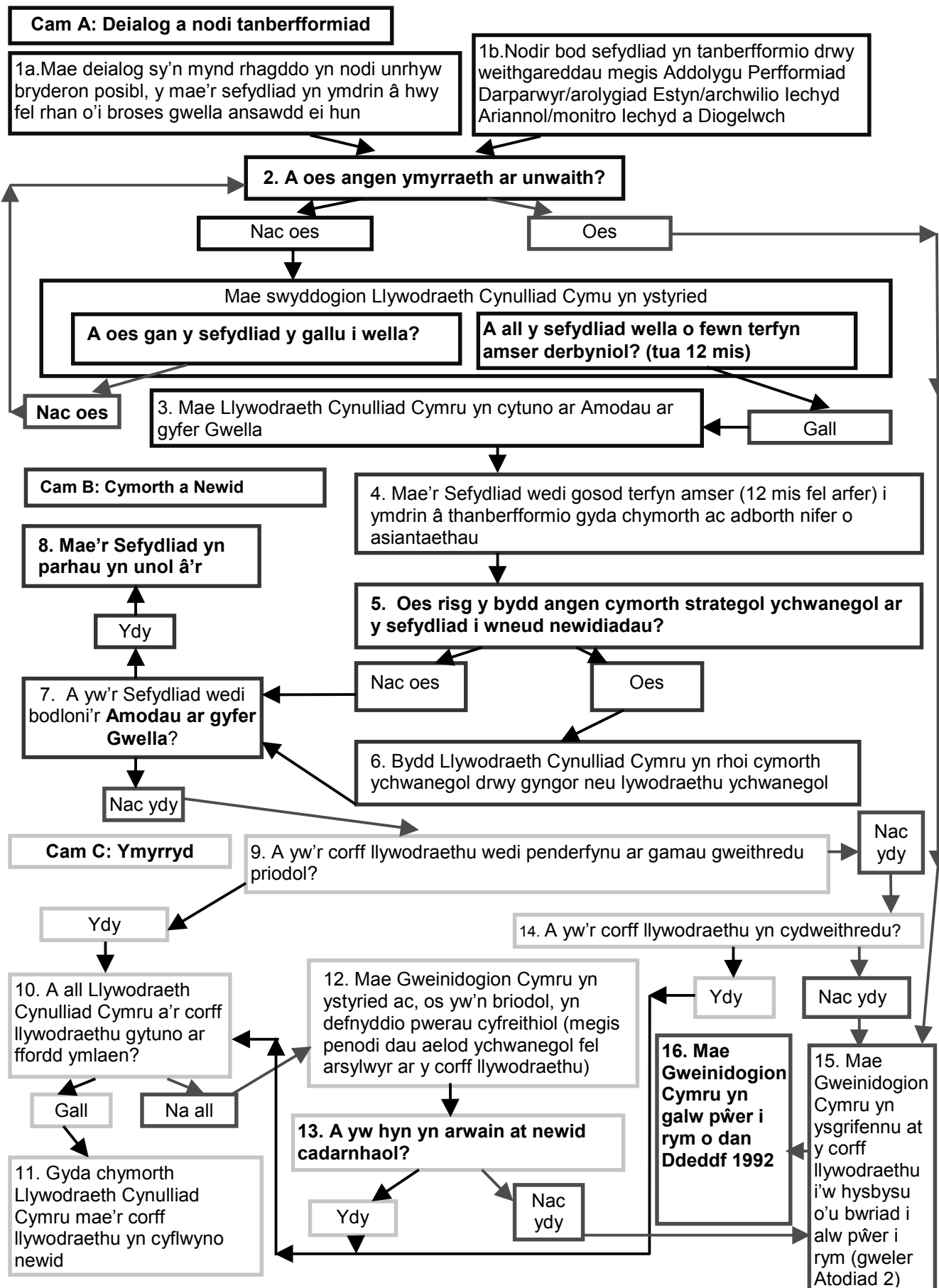
- bydd Gweinidogion Cymru yn ymgynghori â'r sector wrth i'r polisi ymyrraeth gael ei ddatblygu er mwyn sicrhau yr eir i'r afael â phryderon rhanddeiliaid a bod prosesau priodol a gefnogir gan y sector yn cael eu rhoi ar waith;
- bydd y defnydd o'r pwerau yn rhesymol ac yn gymesur a bydd yn ystyried yr amgylchiadau perthnasol ym mhob achos;
- hawl y corff llywodraethu i gyflwyno sylwadau i Weinidogion Cymru ar ôl cael gwybodaeth fanwl ynglŷn â pham y bwriedir ymyrryd;
- y gorfforaeth yw cyflogwr y staff mewn sefydliad AB, a dylai Llywodraeth Cynulliad Cymru ystyried rhwymedigaethau'r gorfforaeth o dan ddeddfwriaeth cyflogaeth a chyfle cyfartal wrth arfer y pŵer i gyfarwyddo'r corff llywodraethu i weithredu gweithdrefnau ar gyfer ystyried yr achos dros ddiswyddo aelodau o staff.

30. Bydd Gweinidogion Cymru yn gwneud datganiad blynyddol yn crynhoi eu defnydd o'u pwerau i ymyrryd. Bydd hwn ar ffurf datganiad ysgrifenedig a gaiff ei osod gerbron Cynulliad Cenedlaethol Cymru.

31. Gall cyrff llywodraethu wneud cwyn drwy weithdrefn gwyno gyhoeddedig Llywodraeth Cynulliad Cymru am y penderfyniadau. Os nad yw achwynwyr yn fodlon ar y canlyniad gallant ysgrifennu at yr Ombwdsmon Seneddol neu ofyn am Adolygiad Barnwrol o'r penderfyniad.

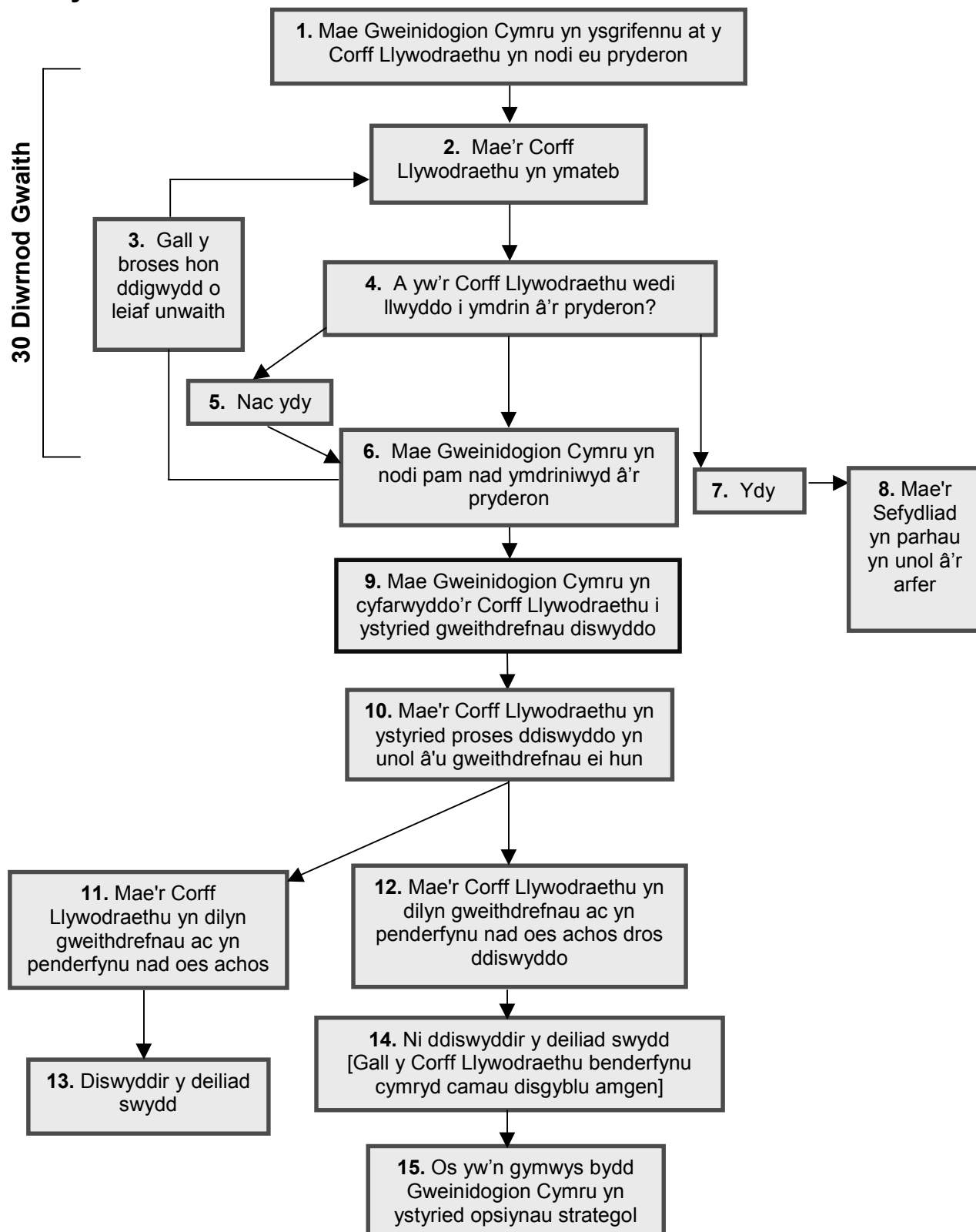
Y Llwybr tuag at Ymyrraeth

Atodiad 2

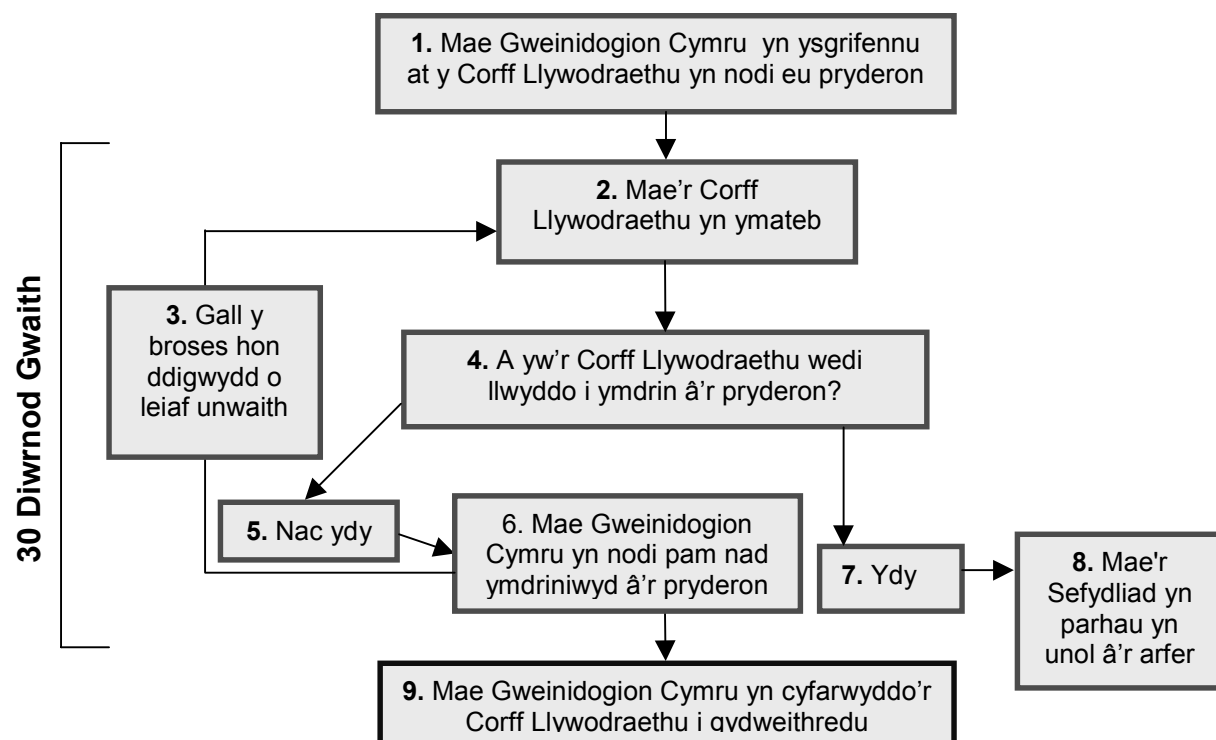
Y broses ar gyfer datgan bwriad i alw pŵer i rym o dan adran 57 (yn dechrau ar Gam 15, Atodiad 1): gweithredu gweithdrefnau o ran diswyddo

Atodiad 3

Y broses ar gyfer datgan bwriad i alw pŵer i rym o dan adran 57 (yn dechrau ar Gam 15, Atodiad 1): Cydweithredu

Ffurflen Ymateb i'r Ymgynghoriad

Fframwaith ar gyfer Ymyrraeth mewn Sefydliadau Addysg Bellach

Byddai o gymorth mawr pe gallech ddefnyddio'r ffurflen hon i ymateb i'r ymgynghoriad. Diolch i chi am roi o'ch amser ac am eich cydweithrediad. Rydym yn ei werthfawrogi'n fawr iawn.

Onis nodir yn gyfrinachol, caiff pob ymateb ei gyhoeddi drwy ei osod yn ein llyfrgell a/neu ar ein gwefan. Gall ymatebwyr ofyn i ni gadw eu hymateb yn gyfrinachol. Byddwn yn parchu'r cais hwn, yn amodol ar ein rhwymedigaethau i ddatgelu gwybodaeth, er enghraifft o dan Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth 2000.

Dylai ymatebwyr sydd am i'w hymatebion fod yn gyfrinachol nodi hynny'n glir ar y ddogfen/dogfennau a chynnwys y rhesymau dros gyfrinachedd. Gofynnwn i ymatebwyr sydd am gyflwyno ymateb rhannol-gyhoeddus, rhannol-gyfrinachol roi deunydd cyfrinachol mewn atodiadau.

Y dyddiad cau ar gyfer yr ymgynghoriad hwn yw **Dydd Gwener 11 Ebrill 2008**.

Enw: _____

Sefydliad: _____

Cyfeiriad: _____

_____

_____

Cod post: _____

Rhif ffôn: _____

Cyfeiriad e-bost: _____

Os bydd gennych ymholiad ynglŷn â'r ymgynghoriad hwn, anfonwch eich ymholiad i FETAct@wales.gsi.gov.uk

Rhowch unrhyw sylwadau ar y polisi ymyrraeth, y ffordd y bwriedir ei weithredu a'i egwyddorion.

Diolch am roi o'ch amser i ymateb i'r ymgynghoriad hwn. Noder nad ydym yn bwriadu cydnabod ymatebion unigol.

Dylid anfon holiaduron wedi'u cwblhau ac ymatebion eraill i'r cyfeiriad a nodir isod erbyn **11 Ebrill 2008**.

Anfonwch drwy'r post at:

Tîm y Deddf Addysg Bellach a Hyfforddiant
Yr Adran Plant, Addysg, Dysgu Gydol Oes a Sgiliau
Llywodraeth Cynulliad Cymru
Uned 6 Parc Busnes Llanelwy
Llanelwy
Sir Ddinbych
LL17 0LJ

Anfonwch drwy e-bost i:

FETAct@cymru.gsi.gov.uk

